

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

**ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ**

ВИПУСКНА РОБОТА

на тему:

**«Ідентифікація факторів ризику, оцінка ризику, управління ризиками
надзвичайних ситуацій»**

**слухача з короткострокового підвищення кваліфікації з питань цивільного
захисту категорії: «Майстри виробничого навчання»**

**майстра виробничого навчання циклу практичної підготовки обласних та
міста Запоріжжя курсів удосконалення керівних кадрів І категорії
Балицького Ігора Тадеушовича**

Перевірив: _____
(посада, вчений ступінь (звання), прізвище, ініціали)

_____
_____

КИЇВ 2017

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Перший розділ. Ідентифікація факторів ризику надзвичайних ситуацій.	4
2. Другий розділ. Оцінка ризиків та управління ризиками надзвичайних ситуацій.	15
Висновки	24
Список використаних джерел	25

ВСТУП

Заходам щодо зниження ризику виникнення техногенних надзвичайних ситуацій останнім часом надається велике значення. Проблеми профілактики і запобігання великим промисловим аваріям стали предметом обговорення у багатьох країнах світу. За останні два десятиліття змінилась ідеологія протидії техногенним аваріям і катастрофам у бік її вдосконалення й розвитку такої галузі, як управління техногенною безпекою. Якщо раніше у промисловості акцент робився на розвитку служб забезпечення поставарійної стадії, де головною засадою був принцип “вчасно реагувати і ліквідувати”, то тепер він перенесений на забезпечення превентивної стадії, тобто на “запобігання” виникненню аварії.

Відповідно до чинного законодавства України суб'єкти господарювання, у власності або користуванні яких є потенційно небезпечні об'єкти або об'єкти підвищеної небезпеки, зобов'язані щорічно планувати запобіжні заходи щодо недопущення виникнення надзвичайних ситуацій та забезпечувати їх реалізацію фінансовими й матеріальними ресурсами.

Суб'єкти господарювання згідно з чинним законодавством несуть відповідальність за своєчасне проведення ідентифікації об'єктів щодо потенційної небезпеки. Цей захід передбачає аналіз структури і функціонування об'єкта для встановлення факту наявності чи відсутності джерел небезпеки, які за певних обставин можуть ініціювати виникнення НС.

Метою даної роботи є: удосконалення процесу управління ризиками цивільного захисту.

Об'єктом дослідження роботи є: ідентифікація та оцінки ризиків цивільного захисту .

Предмет дослідження : аналіз ризиків цивільного захисту.

Ідентифікація факторів ризику

Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій.

Сутність і призначення моніторингу та прогнозування полягають у спостереженні, контролі і передбаченні небезпечних процесів та явищ природи, техносфери, зовнішніх дестабілізуючих факторів (збройних конфліктів, терористичних актів тощо), які є джерелами надзвичайних ситуацій, а також динаміки розвитку ситуацій, визначення їх масштабів з метою вирішення завдань щодо запобігання та організації ліквідації лиха.

Діяльність із моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру є багатоплановою. Вона здійснюється багатьма організаціями (установами) з використанням різноманітних методів і засобів. Так, наприклад, моніторинг і прогноз подій гідрометеорологічного характеру здійснюється установами Держкомгідромету, який крім того здійснює моніторинг стану та забруднення атмосфери, води і ґрунту.

Сейсмічні спостереження і прогноз землетрусів у країні здійснюється системою сейсмологічних спостережень і прогнозу землетрусів, до якої входять установи і системи спостереження Національної академії наук, МНС, Міноборони і Мінбуду.

Важливу роль у справі моніторингу відіграє Мінекології, яке здійснює загальне керівництво державною системою екологічного моніторингу.

Міністерство охорони здоров'я через територіальні органи санітарно-епідеміологічного нагляду організовує та здійснює соціально-гігієнічний моніторинг і прогнозування у цій сфері.

Моніторинг стану техногенних об'єктів і прогноз аварійності здійснюють Держтехнагляд, Держатомрегулювання, а також наглядові органи у складі

центральної влади, у тому числі і МНС.

Необхідно підкреслити, що якість моніторингу і прогноз надзвичайних ситуацій значною мірою впливає на ефективність діяльності у сфері зниження ризиків їх виникнення і зменшення їх масштабів.

Методичне керівництво та координація діяльності системи моніторингу і прогнозування не на державному рівні здійснюється МНС, зокрема управлінням прогнозування, яке в перспективі має перетворитися на Службу прогнозування. Прогноз ризиків не на території країни в цілому здійснює МНС у взаємодії з іншими центральними органами виконавчої влади.

Як свідчить багаторічний досвід, без урахування даних моніторингу і прогнозування не можливо планувати розвиток територій, приймати рішення на будівництво промислових і соціальних об'єктів, *розробляти програми і плани з попередження та ліквідації можливих НС*

Від ефективності і якості проведення моніторингу та прогнозування залежить ефективність і якість програм, планів, прийняття рішень щодо запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій. Та найбільш ефективним засобом боротьби з можливими небезпеками- є керування ризиками цих небезпек.

Відповідно до викладеного вище, основними завданнями центральних і місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, установ і організацій, які беруть участь у моніторингу довкілля, несприятливих та небезпечних природних явищ і процесів, у прогнозуванні НС природного і техногенного характеру є:

створення, постійне удосконалення і розвиток на всіх рівнях відповідних систем (підсистем, комплексів) моніторингу навколишнього середовища, прогнозування НС природного і техногенного характеру;

оснащення організацій та установ, які здійснюють моніторинг і прогнозування, сучасними технічними засобами для вирішення покладених на них завдань;

координація робіт установ і організацій на всіх рівнях щодо збору та обліку інформації про результати спостереження та контролю за станом навколишнього середовища;

координація робіт галузевих і територіальних органів нагляду щодо збору та обміну інформацією про результати спостереження та контролю за обстановкою на потенційно небезпечних об'єктах;

створення інформаційно-комунікаційних систем для вирішення завдань моніторингу і прогнозування НС;

створення інформаційної бази про джерела НС та їх масштаби;

удосконалення нормативно-правової бази моніторингу і прогнозування;

визначення органів, уповноважених координувати роботу установ та організацій, які вирішують завдання моніторингу і прогнозування;

забезпечення, із встановленою періодичністю, неперервне подання даних моніторингу і прогнозування НС, відповідних аналізів про зростання небезпеки і загрози та пропозицій щодо їх зниження;

своєчасний розгляд даних моніторингу і прогнозування НС, запровадження необхідних заходів щодо зниження небезпеки і загрози, відвернення НС, зменшення їх можливих масштабів, захист населення і територій у разі їх виникнення.

ВИСНОВКИ

Ідентифікація факторів ризику, визначення найбільш небезпечних показників, правильна оцінка ризиків надзвичайних ситуацій дозволяє прогнозувати та планувати засоби та заходи щодо дій для безпомилкового вибору та втіленню в життя планів управління ризиками надзвичайних ситуацій. А це приведе до зменшення жертв та збитків від ймовірних для регіона втрат. Велику роль в цьому зіграє достовірна та своєчасна інформація , зібрана та збережена з попередніх надзвичайних ситуацій та проаналізованих фактів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України
2. Кодекс ЦЗ України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
3. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями» від 18.12.2004 р. (редакція від 11.06.2013 р.) № 368;
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення обліку надзвичайних ситуацій» від 09.10.2013 р. № 738;
4. Постанова КМУ від 22 січня 2014 р. № 37-р «Про схвалення Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру».
- Розпорядження КМУ** від 25 березня 2015 р. N 419-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2015 - 2020 роки».
5. Бикова О.В., Болієв О.Ч., Деревинський Д.М., Єлісеєв В.Н., Миронець С.М., Осипенко С.І., Півень Ю.О., Плетньов В.І., Попов Л.В., Соколовський І.П. під редакцією Болотських М.В. Основи цивільного захисту. Посібник. Київ – 2007.
6. Євдін О.М., Могильниченко В.В., Фомін А.І., О.І Сафронов О.І. За загальною редакцією В.В. Могильниченка. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Посібник. Київ – 2008. – 287 с.
7. Шоботов В.М. Цивільна оборона. Навчальний посібник. Київ – 2004.

Додатки:

Глосарій та скорочення :

Емерджентність- (англ. *emergence* — виникнення, поява нового) в теорії систем — наявність у будь-якої системи особливих властивостей, не властивих її підсистемам і блокам, а також сумі елементів, не пов'язаних системоутвірними зв'язками;

Евристичні прийоми- (грец. *εὐρίσκειν* (*heuristiko*) — знаходжу, відшукую, відкриваю) — наука, яка вивчає творчу діяльність, методи, які використовуються у відкритті нового і в навчанні.

Індивідуальний ризик - під поняттям індивідуального ризику розуміють ймовірність ураження окремої особи протягом певного періоду часу в результаті впливу досліджуваних чинників небезпеки при реалізації несприятливої випадкової події з урахуванням ймовірності її перебування в зоні ураження.

Критичний ризик- Цей ризик пов'язаний з небезпекою втрат у розмірі зроблених витрат на здійснення даного виду діяльності або окремої угоди.

Прийнятний ризик- це соціально, економічно, технічно і політично обґрунтований ризик, який не перевищує гранично допустимого рівня;

Превентивні заходи –(від лат. *Praeventus*) –запобігання, попередження ;

САН-системний аналіз безпеки ;

ПАН- попередній аналіз безпеки ;

НС – надзвичайна ситуація ;

МДА- міська державна адміністрація ;

ОМС – органи місцевого самоврядування ;

Майстер виробничого навчання циклу практичної підготовки обласних та міста Запоріжжя курсів удосконалення керівних кадрів I категорії
Балицький Ігор Тадеушович